

Nekončící příběh vědy o kultuře

PhDr. VÁCLAV SOUKUP, CSc.

Ústav etnologie (oddělení kulturologie), Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
Celestná 20, Praha 1, 116 42; e-mail: soukup@akademie-avs.cz

S naha vědců učinit z kultury předmět komplexního vědeckého studia má více než staletou tradici. Přiznávám, že za klíčový mezník vědy o kultuře považuji rok 1871, kdy britský antropolog Edward Tylor v definoval kulturu jako „schopnosti a obyčeje, jež si člověk osvojil jako člen společnosti.“ V opozici k tradičnímu chápání kultury jako třídy pozitivních hodnot se totiž na půdě anglosaské antropologie začal pojem kultura používat jako označení způsobu života sdíleného příslušníky určité společnosti.

V průběhu 20. století se v rámci kulturní antropologie zrodila americká verze moderní holistické vědy o kultuře proslavená jako kulturologie (*culturology*). Její zakladatel, americký antropolog Leslie White, inspiroval svými originálními pracemi a snahou holisticky studovat kulturu jako unikátní jev „sui generis“ jak zahraniční, tak české badatele. Snahu vybudovat na Univerzitě Karlově v Praze antropologicky koncipovanou moderní vědu o kultuře však v roce 1968 přerušila invaze vojsk Varšavské smlouvy a následné období „normalizace“, které výrazně zasáhlo i akademickou půdu.

Novou šanci vybudovat interdisciplinární vědu o kultuře dostala katedra teorie kultury až po roce 1989. Mezioborový přístup našel své vyjádření ve studijním plánu oboru kulturologie, který byl úspěšně akreditován v roce 1991. Vytvoření studijního oboru kulturologie bylo reakcí na (1) dezintegraci a diferenciaci vědeckého poznání, (2) nezbytnost nastolení holistické a komparativní perspektivy při studiu člověka v konkrétním kulturním kontextu a (3) potřebu „nové syntézy“ poznatků, které shromáždily dílčí vědy o člověku a kultuře.

Za dobu své existence katedra vychovála řadu významných osobností vědeckého i kulturního života. Absolventi katedry teorie kultury dnes působí ve vědeckých ústavech, přednáší na vysokých školách a v souladu s profilem absolventa působí jako manažeři v kulturních institucích či masmédiích. Někteří z absolventů se úspěšně prosadili také na poli krásné literatury a jsou nositeli řady literárních cen.

Na počátku druhého desetiletí 21. století se po letech expanze ocitl obor kulturologie na osudové křižovatce. V souvislosti s reakreditací oboru se ukázalo, že je nezbytné obor revitalizovat po stránce personální (generační obměna), odborného růstu (habilitační řízení), vědeckého výzkumu (grantová politika) a publikační činnosti.

Vedení fakulty se proto rozhodlo řešit situaci sloučením Katedry kulturologie s Ústavem etnologie, kde vzniklo autonomní oddělení kulturologie. Jeho úkolem je kromě garance dostudování současných studentů oboru kulturologie a dokončení projektu NAKI, připravit k akreditaci novou koncepci vědy o kultuře v intencích kulturních studií.

O tom, že věda o kultuře neztratila svůj potenciál a má studentům i vědecké veřejnosti co nabídnout, svědčí skutečnost, že kulturologové, kteří se stali členy Ústavu etnologie FF UK, připravují k vydání u nás i v zahraničí řadu nových publikací. Vlajkovou lodí revitalizované „vědy o kultuře“ jsou nejen nové knihy a empirické výzkumy lokálních kultur, ale také časopis *Culturologia* nebo záměr založit obor kulturní studia.

Tento fakt by nesporně potěšil polyhistora Josefa Polišenského, sociálního antropologa Ladislava Holého nebo sociologa Milošlavy Petruska, kteří v devadesátých letech 20. století společně s tehdejšími členy katedry teorie kultury stáli u zrodu kulturologie a prostřednictvím svých přednášek přispěli k etablování tohoto oboru. Je pozitivní, že na počátku 21. století, v podmínkách sloučených pracovišť etnologie a kulturologie, přijala výzvu k dalšímu budování moderní antropologicky koncipované vědy o kultuře nová generace mladých vědců a pedagogů. Česká etnologie se otevřela kulturologii, a já nepochybuji o tom, že tento dialog napíše také novou kapitolu vědy o kultuře. ●

Obsah

Studie:

- 4 **Martin Soukup:** Evolutionary Theories of Culture
- 12 **Barbora Půtová:** Upper Paleolithic Sorcerers and Postmodern Furries: An Anthropological Study Beyond Imagination
- 18 **Václav Vančata:** Vznik a evoluce rodu Homo: Mýty a milníky
- 30 **Michaela Konopíková:** Cows wrapped in skins: Eid al-Adha in Moroccan mountains
- 36 **Martin Rychlík:** Copy a hřebeny: Poznámky k dějinám účesu v asijských kulturách
- 50 **Máša Dudziaková:** Kde to říznout? Pokus o definici tělesných modifikací

Recenze:

- 58 **Jakub Marek:** Kultura jako lidská přirozenost: Zamyšlení nad Chryzantémou a mečem Ruth Benedictové
- 60 **Andrea Kozlová:** Moderní život se odehrává na obrazkách
- 61 **Martin Rychlík:** Dobývání očima dobytých
- 61 **Martin Rychlík:** Příručka k nezaplacení: Jak popularizovat vědu
- 62 **František Burda:** Hledání pokorného antropocentrismu
- 64 **Martin Soukup:** Janomámové dvakrát jinak
- 65 **Martin Soukup:** Třetí svazek postkoloniálního myšlení

Rituál přechodu:

- 66 **Martin Rychlík:** Z chemika pionýrem sociolingvistiky

Vědecký tamtam:

- 67 **Petr Měchura:** Za taji obnovy areálu Pražského hradu
- 68 **Martin Rychlík:** Že by vědecká kniha roku?
- 70 **Stanislav Komárek:** Demiurg. Esej takřka na závěr.
- 72 **Barbora Půtová:** Penacho: krása a vášeň
- 72 **Zdenka Sokolíčková:** Jaká je naše společná přítomnost?

Co čtou studenti:

- 73 **Tereza Juřenová:** Georg Simmel, stále čtený